

MIRADES. L'EDUCACIÓ COM A FUTUR

Edició a cura de: **Ignasi Roviró i Alemany, Carme Codina i Contijoch**
Traducció de la introducció a cura de: **Joe Crozier**

Maquetació i impressió: jaumira★vilaró

Impressió: MATER Impressors

Copyright dels textos els respectius autors

Febrer 2023

ISBN: 978-84-09-48024-1

Dipòsit legal: B-3343-2323

Publicacions del Col·legi Sant Miquel dels Sants
Carrer Jaume I el Conqueridor, 11. 08500 Vic. 93 886 12 44
Ronda Camprodon, 2. 08500 Vic. 93 886 05 95

stm@santmiqueldelssants.cat

www.santmiqueldelssants.cat

STM Col·legi
 Sant Miquel
 dels Sants

**la meva
 escola
 fa 160 anys!**

MIRADES. L'EDUCACIÓ COM A FUTUR

Retrospectives, sinceres, optimistes, honestes, compromeses, apassionades, humanes, prudents, creatives, crítiques, ingènues, experimentals, properes, complexes, atrevides, reflexives i vitals. Mirades és un compendi de diverses maneres de veure l'educació des de diferents punts de vista i indrets del món. Mirades que parteixen de la individualitat, però que adquireixen un sentit global quan les posem en comú i les fem dialogar.

En ocasió del 160è aniversari de la seva fundació, el Col·legi Sant Miquel dels Sants recull en aquest llibre un conjunt de mirades sobre educació. Mirades institucionals, mirades de la comunitat i mirades de persones especialitzades en educació que reflexionen sobre el seu futur, cadascú en la seva llengua. És per això que l'hem titulat Mirades, amb l'enriquiment del plural, perquè estem segurs que el futur encara serà més divers. I hi hem afegit en el títol "L'educació com a futur" perquè estem convençuts que l'educació millora el món.

Centrades en l'educació i amb el món com a marc, les mirades d'aquest llibre combinen la perspectiva local amb la internacional. D'aquí que en aquesta publicació hi han col·laborat especialistes d'Universitats i Centres d'Investigació de Catalunya, Galícia, Espanya, Itàlia, Argentina, Dinamarca, Finlàndia, Estats Units i Turquia. A tots ells, i a les seves institucions, els agraïm la seva amable col·laboració, així com ens complau poder-hi reproduir també l'opinió d'alumnat, de famílies, de docents i de persones de la nostra escola sobre el que esperen de l'educació.

Tenim l'esperança i el compromís de fer un món millor. Sabem que l'esperança arrela en la voluntat de cadascun de nosaltres, en la confiança en els altres i en el treball de tots plegats.

MIRADES (LOOKS) – EDUCATION AS THE FUTURE

Retrospective, sincere, optimistic, honest, committed, passionate, human, cautious, creative, critical, ingenuous, experimental, close, complex, daring, reflexive and vital. Mirades or Looks is a collection of ways of seeing education from different perspectives and places in the world. These are looks or opinions that originate from the individual but which acquire a global sense when we put them all together and they interact.

To celebrate the 160th anniversary of its foundation, Col·legi Sant Miquel dels Sants has put together in this book a collection of opinions on education. These are institutional opinions, opinions from the community and opinions from people who are specialised in education, that reflect on its future, each one in their own language. That's the reason we have called it Mirades, with the richness of the plural, because we are sure that the future will be even more diverse. 'Education as the future' has been added to the title because we are convinced that education makes the world a better place.

Centred on education and the world as a whole, the opinions in this book combine local and international perspectives. Specialists in education from universities and centres of investigation in Catalonia, Galicia, Spain, Italy, Argentina, Denmark, Finland, the United States and Turkey have all collaborated in the creation of this book. To all of them and their respective institutions, we are extremely grateful for their kind-hearted involvement, and are honoured that we can also convey the opinions of students, families, teachers and others connected to the school on what they expect from education.

All this being said, we have hope and the commitment to create a better world. We know this hope is based on the willingness of every one of us, in the confidence we have in others and in hard collective work.

ÍNDIX

MIRADES INSTITUCIONALS	9
AJUNTAMENT DE VIC	
Anna Erra	11
ELS REPTES DE L'EDUCACIÓ DEL SEGLE XXI	
Meritxell Ruiz	13
ELS REPTES FUTURS DE LA DOCÈNCIA UNIVERSITÀRIA	
Josep Eladi Baños i Díez	19
MIRADES. L'EDUCACIÓ COM A FUTUR	25
EDUCAR EN TEMPS D'INCERTESA	
Lluís Font i Espinós	27
EDUCAZIONE AL FUTURO: IL CONTRIBUTO DEL L'INTERNAZIONA-LIZZAZIONE DELLA SCUOLA	
Mattia Baiutti	37
L'ESDEVENIR DE L'EDUCACIÓ: GÈNESI I PROSPECTIVA D'UN FUTUR QUE JA ÉS AQUÍ	
Enric Prats Gil / Conrad Vilanou Torrano	47
THE MANY FUTURES OF EDUCATION – IMPROVING EQUITY THROUGH INNOVATIONS	
Crystal Green / Lasse Leponiemi / Clara García-Millán	59
A PROFESIÓN DOCENTE E A FORMACIÓN EN TEMPOS DE MALOS AGOIROS	
Antón Costa Rico	65
EL FUTURO DE LA EDUCACIÓN	
Alfredo Vota	71
L'EDUCACIÓ ÉS EL FUTUR	
Ignasi Roviró Alemany	81
UNA MIRADA INTERNACIONAL CAP AL FUTUR DE L'EDUCACIÓ	
Raquel Fernández Jiménez	91

AS THE WORLD IS CHANGING, WHO HOLDS THE ANSWERS TO THE FUTURE OF EDUCATION? Lene Jensby Lange	99
DIEZ MICROENSAYOS SOBRE LA EDUCACIÓN DESEADA PARA NUESTRO TIEMPO José María Hernández Díaz	109
EDUCACIÓN PARA SER “LIBRES Y RESPONSABLES” Federico Mayor Zaragoza	121
A PARADIGM CHANGE IN TEACHER EDUCATION Olgun Sadik	127
THE FUTURE OF EDUCATION Adam V. Maltese	137

A hores d'ara, el futur de l'educació i de l'escola no constitueixen cap novetat. Es tracta d'una qüestió, la prospectiva pedagògica, que ha generat molta literatura des de la Segona Guerra Mundial i, especialment, a partir de la posada en òrbita per part dels soviètics de l'Sputnik, el 4 d'octubre de 1957, el primer satèl·lit artificial, en plena Guerra Freda, a punt de commemorar el quarantè aniversari de la Revolució Russa. De fet, entre el 1957 i el 1969, amb l'arribada dels nord-americans

a la Lluna en la missió de l'Apollo 11, la carrera espacial va viure uns moments estel·lars, encara que la competició entre les dues grans potències s'havia iniciat un xic abans (1955) i finalitzaria a mitjans de la dècada dels setanta (1975). La Guerra Freda va suposar una contesa no només ideològica sinó també científica i tecnològica que va incidir en el debat educatiu, en un context dominat a Occident pel pragmatisme que buscava l'èxit i el conductisme que servia de base per un ensenyament programat i que amb B. F. Skinner va apostar per la tecnologia educativa (*The Technology of Teaching*, 1968). Tot un antecedent d'un futur que ja era aquí.

L'ESDEVENIR DE L'EDUCACIÓ: GÈNESI I PROSPECTIVA D'UN FUTUR QUE JA ÉS AQUÍ

Enric Prats Gil
Conrad Vilanou Torrano

Facultat d'Educació
Universitat de Barcelona

Mentrestant, s'anaven imposant canvis socials i culturals que afectaven, durant la dècada dels seixanta, sobretot a la joventut, a redós de les filosofies de l'underground que sovint es va traduir com a contracultura, en un context marcat per la «generació beat» i que, remotament, podem vincular a escriptors de l'època d'entreguerres, com Francis Scott Fitzgerald, que van contribuir a erosionar el puritanisme en la cultura nord-americana. A tot això, cal afegir l'impacte del maig del 68, fins al punt que van emergir entre les dècades dels anys seixanta i setanta del segle passat diferents teories que van posar en escac l'educació i l'escola. Hanna Arendt, el 1958, havia interpretat les claus d'una prematura crisi de l'educació, en el marc d'una crisi més general, cultural i política, que adobaria el terreny posterior. Així, després que alguns autors es referien sense embuts a la crisi de l'educació (Christopher Dawson, Philip H. Coombs), van sorgir teories sociològiques

Quines són les tres coses que m'il·lusionen del meu futur?

**M'il·lusiona poder donar gràcies als meus
pares per totes les vegades que m'han
ajudat.**

Txell. estudiant

de la desescolarització (Ivan Ilich, Paul Goodman), que anunciaven la mort de l'escola (Reimer) o que denunciaven, a través de la teoria de la reproducció (Pierre Bourdieu, Jean-Claude Passeron), la impossibilitat de trencar pedagògicament les desigualtats socials que l'educació contribuïa a perpetuar, un aspecte remarcat per Basil Bernstein amb les aportacions sobre els codis sociolingüístics. A la llarga, la filosofia de la sospita –no debades es va produir una recuperació de Nietzsche a redós del 68, mentre el freudomarxisme era una doctrina que circulava amb profusió– es va aplicar a l'educació, fins a l'extrem de parlar del «currículum ocult», una expressió de Philip W. Jackson (1968) que faria fortuna. La situació es va aguditzar amb les aportacions de Foucault, amb *Vigilar i castigar* (1975), on denunciava tant els dispositius disciplinaris de les institucions, com les estructures? Pedagògiques, sovint regides per una perspectiva panòptica.

Amb aquests antecedents, a la dècada dels anys setanta calia repensar l'educació i la funció de l'escola en el context d'una societat en canvis constants que afectaven no només a l'impacte de la tecnologia, amb creixement exponencial durant la Guerra Freda, sinó també als canvis socials, que van erosionar institucions com la família i l'acadèmia: s'imposava una cultura popular, manifestada en molts ambients i especialment en la música. En paral·lel, el paper de la religió tradicional retrocedia, sobretot del catolicisme, fins al punt que l'Església es va veure obligada a convocar el Concili Vaticà Segon (1962-1965), per tal de procedir a un *aggiornamento* que va promoure una pedagogia d'arrel personalista. Fet i debatut, el futur ja havia arribat i les respostes als nous reptes van obligar a una reflexió; des del món intel·lectual, van sorgir diversos autors que van abordar aspectes diferents d'un avenir que ja era aquí i que havia d'influir necessàriament sobre l'educació i l'escola.

En aquest sentit, l'aproximació del darrer canvi de segle i mil·lenni va facilitar l'aparició d'obres que auguraven futurs incerts com Alvin Toffler amb *El xoc del futur* (1970) i *La tercera onada* (1980). Les intuïcions de Toffler a *La tercera onada*, la postindustrial, mantenien una sintonia amb el que Daniel Bell va anunciar el 1973 amb l'adveniment d'una societat postindustrial, que deixava enrere no només l'agricultura (primera onada) sinó també la indústria (segona onada), amb el rerefons de la crisi del petroli del mateix any. En detectar-se l'evolució d'una societat industrial a una altra de

Quines són les tres coses de la meva feina que em satisfan més?

Formar part del creixement personal de tants i tants infants al llarg dels anys.

Montse. docent

postindustrial, el paper de l'educació i de l'escola s'havia de re situar, atès que si l'etapa industrial s'havia caracteritzat per una dimensió col·lectiva (com ara en la planificació dels plans quinquennals soviètics), en el món postindustrial cal una preparació per a un món en què es fa problemàtic el planejament: una societat oberta, dinàmica i incerta, que a més impugna l'origen mateix de l'escola que es remunta a la revolució neolítica. Amb altres mots: s'havia passat del model monolingüe de la societat industrial a una realitat nova, multicultural i globalitzada, en què han aparegut noves formes d'expressió, amb diverses llengües i diferents llenguatges, sobretot audiovisuals i digitals que romanen a les mans d'unes poques empreses tecnològiques (Google, Apple, Amazon, etc.).

Val a dir que a final de la dècada de 1970 no només hi havia consciència que la societat industrial havia de donar pas a una nova realitat social, centrada en el món dels serveis, sinó que també es qüestionava la idea de modernitat, cosa que tenia implicacions per al projecte il·lustrat d'estendre la instrucció arreu, amb les consegüents campanyes d'alfabetització i escolarització. En efecte, François Lyotard va publicar *La condició postmoderna* (1979) en què denunciava els ideals formatius, forjats per la modernitat al voltant de la idea de *Bildung*, considerats com a metarelatats d'emancipació, de manera que a partir d'aquest moment l'educació no s'havia de legitimar pel seu component formatiu, ni per la recerca de la veritat, sinó per la dimensió performativa, un concepte que provenia de la filosofia del llenguatge (Austin) que accentuava el caràcter pragmàtic de l'educació, una tendència que es va accentuar amb la irrupció de la cibercultura que autors com Pierre Lévy van presentar com una mena de segon diluvi.

Amb aquest panorama, la pedagogia abandonava la seva ascendència filosòfica, que marcaven els ideals formatius, i es situava sota una nova empara epistemològica que emfasitzava la perspectiva de la lògica gerencial economicista, tot assumint una dimensió virtual, en un moment de crisi del marxisme que va comportar la caiguda del mur de Berlín (1989) i el posterior desmembrament de la URSS (1991). No obstant això, i des de Llatinoamèrica, sorgia la pedagogia de l'oprimit a través de Paulo Freire, un dels referents de la pedagogia crítica, amb el rerefons de l'Escola de Frankfurt (Benjamin, Adorno, Horckheimer, Habermas) i la sociologia crítica nord-americana amb el seu tremp alliberador (Giroux), sempre en favor

Quines són les tres coses que més m'agraden de l'escola?

M'agrada divertir-me al temps lliure amb els amics.

Bru. elpetitmiquel

de les minories excloses històricament. Hom pot constatar, doncs, que ens trobem davant d'una pedagogia no només postcolonial sinó radicalment decolonial, que busca en la tradició dels pobles indígenes les seves senyes d'identitat per combatre les influències de les civilitzacions foranes i alliberar les poblacions que han estat dominades per les potències colonitzadores, adés i ara. De tal faisó, que s'ha perfilat una educació crítica, emancipadora i que advoca per la resistència enfront del neoliberalisme, que va quallar inicialment en l'educació d'adults i que s'ha estès als altres nivells educatius i ha generat l'aparició de les comunitats escolars que així han esdevingut comunitats d'aprenentatge.

En realitat, en els darrers trenta anys, a partir de 1990 quan la cibercultura va colonitzar el món educatiu, els canvis pedagògics han estat continus, tal com correspon a un món postmodern o si es vol hipermodern que viu de manera vertiginosa. Altrament, aquesta acceleració va acompanyada d'una gran fluïdesa, en el sentit que l'educació ja no es limita a l'àmbit escolar; això ha comportat una explosió d'activitats extraescolars i també la irrupció massiva de noves tecnologies a l'aula. En aquesta línia, s'implanta una mena de formalisme pedagògic que arracona la instrucció i devalua els continguts a benefici d'un plantejament competencial que troba un punt de referència en el pensament de Philippe Perrenoud a partir de la dècada de 1990. Gradualment, i amb un marxisme en hores baixes i un humanisme en retrocés per l'impacte tecnològic, el neoliberalisme ha fixat la seva atenció en el món educatiu, amb la qual cosa s'ha erosionat el protagonisme dels estats en matèria educativa, una situació agreujada amb la crisi econòmica de 2007-2008, quan les retallades es van centrar en l'estat de benestar.

Tot indica, doncs, que aquesta tendència serà una constant que anirà en augment en els propers anys, perquè en la perspectiva d'una educació vinculada al món econòmic i que ha de respondre a les exigències canviants d'una societat neoliberal, els grans grups inversors veuen en l'àrea educativa un nínxol d'alta rendibilitat, no només en capital humà per tal d'assegurar que el talent no es perdi, sinó també en el compte de resultats dels inversors. Més que interessar-se per estendre l'educació arreu, a fi de combatre les desigualtats socials i garantir la justícia social, el que pot prevaldre –i de fet això ja està succeint– és que s'obri una bretxa no només digital entre els joves, sinó també pel que fa a les possibilitats d'atresorar

Quines són les tres coses que
m'il·lusionen del meu futur?

**Descobrir-me i
deixar-me inspirar
pels que m'envolten.**

Júlia. estudiant

un conjunt de competències i habilitats (domini de la llengua anglesa i de l'alta tecnologia). En aquest context, les NESE (Necessitats Educatives Especials) no només afecten els que tenen dificultats i discapacitats, sinó també els que sobresurten amb coeficients d'intel·ligència superiors als índexs de normalitat. Amb aquest transfons, s'estableixen uns mecanismes que faciliten l'accés d'una minoria als llocs de treballs ben remunerats en una societat en què l'ensenyament de competències esdevé la millor garantia per configurar un món altament competitiu i amb una gran permeabilitat i adaptabilitat laboral.

En darrer terme, aquests grups empresarials inverteixen en educació com si es tractés d'un sector més de les seves activitats financeres, tot promettent una formació d'excel·lència que satisfaci les expectatives de les famílies amb més possibilitats, i així en ocasions l'educació abandona el principi de la igualtat d'oportunitats. Tot plegat, ha generat un discurs que les multinacionals, especialment corporacions tecnològiques, mediàtiques i financeres, han fet seu i en què propugnen un ensenyament per als nous temps que desvetlli el pensament crític, la creativitat, la col·laboració i la comunicació, sobre la base de l'existència d'un gran potencial en cada alumne, atès que es parteix del *mantra* de les intel·ligències múltiples (Howard Gardner) i de noves estratègies didàctiques que han de seduir l'alumnat com la ludificació, l'expressió corporal, el benestar emocional (*Mindfulness*) i les manifestacions plàstiques, entre d'altres. Arribats aquí, l'educació assumeix una direcció lúdica i festiva que tampoc pot estranyar si tenim en compte que la relació oci-negoci també es dona en el camp social amb el binomi lleure-treball, provocat potser pel fet que els joves no puguin tenir perspectiva de futur i no es plantegin allò de la feina-per-sempre, quelcom que Luis Racionero ja va predir fa uns anys en remarcar el pas de l'atur a l'oci. No debades, les èpoques de treball van acompanyades per temporades a l'atur o bé formant-se per trobar altres feines, atesa l'estacionalitat del sector de serveis, en particular el món del turisme, les contractacions temporals i la inestabilitat dels llocs de treball amb acomiadaments i regularitzacions sectorials ben destacades. Altrament, amb aquest panorama, els ensenyaments clàssics universitaris, sobretot les antigues llicenciatures en lletres i ciències, que es caracteritzaven per la seva dimensió general, perden rellevància en relació a la formació professional, sobretot dual, on es combina l'aprenentatge i la iniciació laboral, amb una dosificació acurada, que ha

Quines són les tres coses de la meva feina que em satisfan més?

Ajudar els estudiants a obrir la porta a noves experiències i als alumnes en el seu creixement personal.

Anna. docent

eliminat el curs acadèmic de vuit-nou mesos per pastilles trimestrals que cal digerir amb poca bibliografia i molta pantalla.

Tinguem en compte, emperò, que la dimensió crítica que reclamen les grans corporacions no qüestiona el sistema econòmic liberal que aquestes entitats multinacionals sostenen, per tal de mantenir el sistema que ha imposat el neoliberalisme. Això es fa atenent les necessitats d'un futur professional en què ja no cal el peonatge, alhora que són sobrers els joves sense una capacitació laboral adequada, que a més caldrà actualitzar al llarg de la vida (*Lifelong Learning*). Naturalment, d'acord amb el que diem, un dels perills greus de l'educació és la guetització d'algunes escoles, sobretot públiques, tot i els esforços que fan per evitar la marginació de segments de la població, sovint de famílies migrades, amb el corresponent perill d'exclusió, amb una voluntat de fomentar una educació cooperativa (amb el rerefons de les tècniques Freinet i Decroly) que, tot i les bones intencions, sembla que resultin impotents per combatre l'individualisme del neoliberalisme. En una paraula, són escoles residuals, que sovint apaivaguen la mala consciència d'alguns responsables públics.

Tampoc deixa de cridar l'atenció el paper dels estats i dels organismes públics quan han d'afrontar el repte d'aquells que decideixen educar llurs fills en sistemes al marge dels controls governamentals, enmig de la volatilitat dels models socials (famílies, religions, associacions i ONG en declivi o transformació). Aquest panorama ha generat l'aparició d'un seguit d'escoles lliures que s'inspiren en experiències com les que van dur a terme educadors, com ara Tolstoi a Iàsnaia Poliana, Ferrer i Guàrdia a l'Escola Moderna, Neill a Summerhill i, molt especialment, la pedagogia Waldorf de Rudolf Steiner, sense oblidar altres noms, com el de Maria Montessori, que fa la impressió que ha esdevingut una marca comercial, una mena d'equivalent a innovació, una expressió que s'ha imposat al clàssic sintagma de «renovació pedagògica» quan s'aplicava, per exemple, a la pedagogia catalana del primer terç del segle passat. En aquest context, també cal tenir en compte altres models alternatius com el *Homeschooling*, una pràctica encara minoritària però que pot intensificar-se en els propers anys, sobretot en els països desenvolupats i entre les classes socials benestants que no accepten fàcilment les directius dels organismes públics. Com es lògic, aquestes iniciatives reclamen una major presència i participació familiar en el món

escolar, quelcom que també es produeix en l'ensenyament públic, on les famílies –una institució que ha viscut molts canvis en els últims anys, en augmentar les de caràcter monoparental voluntària– reclamen una presència activa. D'aquí ve que es produeixi una osmosi entre la societat i el món escolar, una tendència que ha de créixer en els propers anys, més encara si considerem que les xarxes socials afavoreixen la participació de tothom en la comunitat escolar, una situació que genera sinergies i complicitats entre docents, alumnes i famílies.

D'alguna manera, el canvi de l'estructura familiar i la complexitat d'un món cada vegada més plural i divers, on la diferència ha substituït el principi d'unitat, ha fet que l'escola hagi d'assumir nous rols que han generat una certa saturació, atès que apareixen un seguit de noves temàtiques que cal abordar, des de l'educació sexual amb el nou paradigma de gènere, on sobresurt la pedagogia *queer*, la circulació viària, l'alimentació, la salut, les addiccions, fins als problemes ambientals que afecten la sostenibilitat del planeta, sense negligir l'impacte de les tecnologies digitals, la caducitat de les quals és sovint immediata amb elevats índexs d'obsolescència. Com és prou sabut, l'infant s'ha situat en el centre del procés educatiu d'una manera activa, i així el mestre s'ha convertit en un acompanyant més que en un mentor o tutor, mentre algunes famílies els transfereixen el poder i la responsabilitat, tot i que volen tenir-hi la darrera paraula, potser en un nou intent de restar autoritat als professionals. D'altra banda, l'educació s'ha d'enfrontar al repte del transhumanisme, és a dir, als posthumanismes biotecnològics (en forma de clons, cyborgs o robots) que introdueixen noves variables i actors en el mapa pedagògic, com a éssers que enllà de la utopia poden ser una realitat que ha arribat. Així, es dibuixa un horitzó un xic enigmàtic, i a voltes fins i tot distòpic, més encara si tenim en compte que es pot generar una situació en què aquests nous éssers no necessitin cap tipus d'educació, alhora que es discuteix la seva condició humana. En fi, un repte antropològic i pedagògic gens menor, si pensem que Google és l'empresa que més inverteix en la investigació sobre la immortalitat, quelcom que trenca la tradició de la metafísica occidental i ofereix una nova perspectiva escatològica.

D'aquí que l'escola –una realitat històrica– s'hagi de ressituar constantment en un món en canvi que, a més, després de la pandèmia de la Co-

Quines són les tres coses que m'il·lusionen del meu futur?

Seguir gaudint dels petits moments que em fan feliç. Com ara conèixer món, escoltar música, estar amb els amics i família.

Aina. estudiant

vid-19, ha posat sobre la taula la importància de l'ensenyament digital. Encara que bona part d'especialistes coincideixen en assenyalar que la solució que es va donar el 2020 va representar un mal menor i que l'educació escolar sempre necessitarà de la presencialitat, sembla del tot evident que la tendència a la virtualitat i a la digitalització constitueix un procés irreversible. A aquestes alçades, les editorials escolars convencionals s'han vist obligades a adaptar els seus materials en paper a un procés de digitalització, vinculat a la telefonia mòbil que així esdevé una nova eina escolar que també és aquí.

Fet i debatut, l'escola pot esdevenir un lloc privilegiat per tal que els alumnes aprenguin a interpretar la gran quantitat d'informacions que es donen en un món obert a l'hipertext, una cultura mosaic, on tot flueix amb rapidesa tal com correspon a una societat líquida com la postmoderna. Un món en què s'haurà de formar infants i joves per a situacions canviant i complexes que demanen preparar-los emocionalment i psicològicament, per tal que siguin resilents i puguin afrontar un cúmul d'incerteses, amb altes dosis d'individualisme i que s'hauran de combatre amb treballs escolars cooperatius, la qual cosa pot explicar l'èxit de metodologies antigues com el treball per projectes que han estat rescatades del passat. Si abans ajudaven a treballar conjuntament alumnes de diferents edats, ara s'utilitza per investigar i fomentar la col·laboració, tot afavorint la indagació i recerca, d'acord amb els postulats de la psicologia constructivista, segons la qual l'alumne ha de bastir el seu propi coneixement; un coneixement que, si surt de dins, només podrà ser autoreferencial: la cultura queda aniquilada. Alhora, caldrà assegurar la participació dels joves en el sistema polític democràtic a través d'instàncies representatives, que començaran a l'escola, per tal d'apoderar uns infants que, d'acord amb els principis il·lustrats, hauran d'accedir a una majoria d'edat no només cronològica sinó també mental. Cal remarcar que aquest apoderament (una actualització postmoderna del pensament kantian) ha de propiciar el discerniment dels alumnes que es troben sotmesos a un bombardeig d'informacions, moltes de les quals són distorsionades o falses (*fake news*). Per tant, l'alfabetització clàssica ha de conviure amb la digital en un món en què el ciberespai esdevé la nova enciclopèdia del saber i on cal aprendre a discernir entre allò rigorós i allò inexacte i enganyós.

Quines són les tres coses de la meva feina que em satisfan més?

Saber que cada dia serà una nova oportunitat i un nou repte.

Anna. docent

És palès que el futur de l'educació no només depèn de la seva pròpia dinàmica sinó igualment dels organismes internacionals, sobretot de la Unesco, que el 1972 va promoure l'informe liderat per Edgar Faure *Aprendre a ésser*, que posava l'èmfasi en el gust i el plaer per aprendre. Anys després, el 1996 va sortir a la llum l'informe dirigit per Jacques Delors amb un títol que recollia un missatge extret d'una favela de La Fontaine, *hi ha un tresor amagat dins*, en què es posaven els quatre pilars de l'educació a uns nous temps: aprendre a conèixer, aprendre a fer -que incloïa la noció de competència-, aprendre a viure junts i aprendre a ser. En aquesta línia, després de recordar que Estats Units i Israel no participen en la Unesco des de 2017, una de les novetats ha estat el programa *Education 2030*, en el marc dels Objectius de Desenvolupament Sostenible, de Nacions Unides, una continuació dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni, fixats per al 2015 i que es van mostrar massa ambiciosos. Amb el programa *Education 2030*, aprovat a la reunió del Fòrum Mundial d'Educació, el 2015 a Incheon (Corea del Sud), es presentava també un document de futur: *Replantejar l'educació. Vers un bé comú mundial?* Sense entrar en altres consideracions, un dels aspectes més destacats d'aquest informe és que no podem continuar parlant de bé públic (i per tant, del paper de l'estat en matèria educativa) sinó que convé fixar l'atenció a la noció de bé comú, la qual cosa obre la porta a la intervenció i finançament privats.

Remarquem alhora que diverses institucions econòmiques com l'OCDE, que promou l'informe PISA, i una sèrie d'organitzacions privades de diferent índole (multinacionals de diferents sectors) s'han preocupat igualment del futur de l'educació. No sorprèn que totes insisteixen en el concepte de la innovació que ha esdevingut una mena de paraula màgica, alhora que s'accentua la dimensió digital de l'ensenyament i la tendència a la privatització en favor de les grans empreses i en detriment dels estats. En el fons, es tracta d'una visió gerencialista que vincula l'educació al món laboral, que aspira a utilitzar plataformes com LinkedIn o semblants per acreditar la vàlua de qualsevol professional després dels diversos processos formatius i experiències en el món del treball. Com és comprensible, vist des d'aquest enfocament, l'educació no serà una qüestió pública, vinculada a l'estat de benestar, sinó més aviat una qüestió que afectarà al pressupost familiar i que fomentarà l'excel·lència per tal que els grans consorcis i multinacionals puguin seleccionar els seus quadres i empleats, sobre la base d'una econo-

Quines són les tres coses que espero de l'educació?

**La formació com a persona:
saber estar, saber col·laborar...**

Xavier. pare

mia globalitzada i d'una llengua universal que serà l'anglès, en detriment d'altres, entre les que es troba la catalana, tot plegat en un món virtual i virtualitzat.

Així les coses, en els documents que parlen de l'educació del futur, la paraula que més es repeteix és ètica, per bé que també apareix sovint l'expressió d'aprendre a aprendre, com el símbol màxim del formalisme pedagògic que bandeja els continguts. Amb tot, no acaba aquí la cosa perquè vivim una època d'incerteses que condueix al relativisme, un aspecte que complica el present i futur de l'educació fins al punt que per alguns elements reaccionaris la solució es troba en el passat, en l'ensenyament del món d'ahir, segons Stefan Zweig va definir. Es tracta, d'una mena de pedagogia groga que, en sintonia amb la deriva totalitària que es beslluma en el panorama polític mundial, amb situacions com les viscudes als Estats Units amb el president Trump o el creixement de l'extrema dreta a Europa, posa de manifest l'èxit i circulació de manifestos i pamflets contra la pedagogia, acusada de ser la causant de tots les malvestats i desgràcies de la societat actual. Tan de bo que la pedagogia tingués més altaveu.

Endemés, el relativisme situa l'educació com a ciència de segona categoria, en el sentit que qualsevol solució sembla possible en un context generalitzat de crisi permanent, que promou la llibertat, banalitza la cultura i condemna l'individu a la solitud. No debades, Edward Horper (1882-1967) va ser considerat el pintor de la solitud nord-americana, que *l'American way of life* ha estès arreu. En suma, una societat que sembla que bandegi la cultura de les institucions educatives; que carrega sobre l'escola bona part de les responsabilitats socials fins arribar al col·lapse, i que redueix l'educació a mercaderia. Una societat així acaba per no trobar sentit a res, enllà d'agendes i propostes per un futur –el 2030 o el 2050– que de fet ja fa anys que és aquí.

Quines són les tres coses que m'il·lusionen del meu futur?

Formar una família, educar i veure créixer els fills i que ells construeixin la seva pròpia vida.

Marc. estudiant

Bibliografia

- Adorno, Th. - Horkheimer, M. (1994). *Dialéctica de la Ilustración*. Madrid: Editorial Trotta.
- Adorno, Th. (1998). *Educación para la emancipación*. Madrid: Morata.
- Arendt, H. (1989). *La crisis de la cultura*. Barcelona: Pòrtic.
- Bell, D. (1976). *El advenimiento de la Sociedad post-industrial. Un intento de prognosis social*. Madrid: Alianza Editorial.
- Bernstein, B. (1971-1975). *Class, codes and control*. London: Routledge and Kegan Paul (3 vols.).
- Bourdieu, P.-Passeron, J.-C. (1970). *La Reproduction. Éléments d'une théorie du système d'enseignement*. Paris: Éditions de Minuit.
- Coombs, Philip H. (1968) *La crise mondiale de l'éducation: analyse de systèmes*. Paris: Presses universitaires de France.
- Dawson, Ch. (1961). *The Crisis of Western Education: With Specific Programs for the Study of Christian Culture*. London: Sheed and Ward.
- Delors, J. (Ed.). (1996). *Educació: hi ha un tresor amagat a dins*. Barcelona: Centre Unesco de Catalunya.
- Faure, E. (1973). *Aprender a ser: la educación del futuro*. Madrid: Alianza editorial.
- Foucault, M. (1975). *Surveiller et punir*. Paris: Gallimard.
- Freire, P. (2006) *Pedagogia de l'oprimit*. Xàtiva-València: Edicions del CREC-Denes.
- Gardner, H. (2011). *La inteligencia reformulada: las inteligencias múltiples en el siglo XXI*. Barcelona: Paidós.
- Giroux, H. (1988). *Schooling and the struggle for public life: critical pedagogy in the modern age*. Minneapolis: University of Minnesota.
- Goodman, P. (1976). *La Des-educación obligatoria*. Barcelona: Fontanella.
- Illich, I. (1971). *Deschooling society*. London: Calder & Boyars.
- Lévy, P. (1998). *La Cibercultura, el segon diluvi?* Barcelona: Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya-Proa.
- Lyotard, F. (2004). *La condició postmoderna: informe sobre el saber*. Barcelona: Centre d'Estudis de Temes Contemporanis-Angle.
- Perrenoud, Ph. (1997). *Construire des compétences dès l'école*. Paris : ESF.
- Perrenoud, Ph. (1999). *Dix nouvelles compétences pour enseigner. Invitation au voyage*. Paris: ESF.
- Racionero, L. (1983). *Del paro al ocio*. Barcelona: Anagrama.

Quines són les tres coses de la meva feina que em satisfan més?

Aprendre i compartir amb els companys noves estratègies i metodologies per aplicar a l'aula.

Anna. docent

- Reimer, E. (1973). *La escuela ha muerto. Alternativas en materia de educación*. Barcelona: Barral.
- B. F. Skinner. (1968). *The Technology of Teaching*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Toffler, A. (Ed.). (1974). *Learning for tomorrow. The Role of the Future in Education*. New York: Random House.
- Toffler, A. (1982). *El "Shock" del futuro*. Barcelona: Plaza & Janés.
- Toffler, A. (1992). *La tercera ola*. Barcelona: Plaza & Janés.

Quines són les tres coses que més m'agraden de l'escola?

El que m'agrada més són les sortides i les excursions.

Heavenjot. elpetitmiquel

STM Collegi la meva
Sant Miquel escola
dels Sants fa 160 anys!

Carrer Jaume I el Conqueridor, 11
08500 Vic.
T. 93 886 12 44

Ronda Camprodon, 2
08500 Vic
T. 93 886 05 95

stm@santmiquel delssants.cat
www.santmiquel delssants.cat

